

Generaal Jan Wesseling

De overheid laat af en toe horen dat het gedenken van de Tweede Wereldoorlog na 65 jaar niet meer nodig is. Ik bepleit juist meer aandacht voor mensen als Jan Wesseling. Deze verzetsman stierf op 26 januari 1942 in Kamp Amersfoort. Zijn gedachtengoed is vandaag actueel!

door CEES BIEZEVELD

LOOPBAAN

Jan Hendrik Wesseling werd geboren te Hoofddorp op 11 juni 1883. Hij werd opgeleid voor het Indische leger en in juli 1904 geplaatst als tweede luitenant bij de artillerie. Jan maakte carrière: in 1928 werd hij commandant van de Militaire Luchtvaartafdeling van het KNIL. Vier jaar later kwam hij bij de Generale Staf. In 1937 werd de generaal-majoor gepensioneerd en kwam hij terug naar Nederland. De Japanse dreiging in de Oost was al voelbaar. Te laat begon men te bewapenen. Wesseling had dat al lang gezien. Vermoedelijk een vakbekwaam en scherp waarnemer!

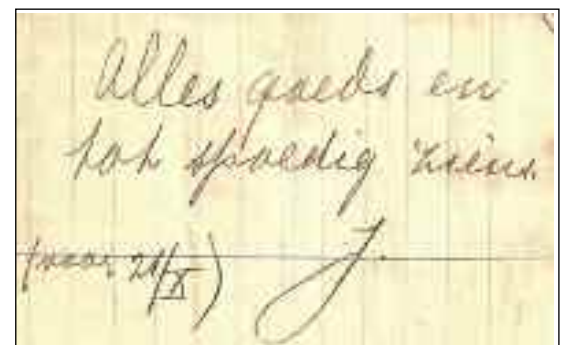
VERZET

Tijdens de Duitse inval in mei 1940 woonde Jan Wesseling in Den Haag, waar hij zich meteen aanmeldde om te helpen bij de Luchtbeschermingsdienst. Na de capitulatie had hij opnieuw kritiek op de verdediging van ons land. De Nederlandse militairen werden allen op non-actief gesteld. Wie verklaarde niets tegen de bezetter te ondernemen mocht huiswaarts. Velen beschouwden dit daarom als een leugen om bestwil, want de principiële weigeraars werden meteen krijgsgevangene. Zij verborgen wapens, begonnen spionagekringen of probeerden de bezetter dwars te zitten. De *Sicherheitsdienst* had het niet zo begrepen op deze vaak vakbekwame wapenbroeders, oud en jong. Veel militairen liepen tegen de lamp door infiltratie en gebrek aan veiligheidsmaatregelen. Jan was intussen ook actief. In zijn dagboek schreef hij dat de Anjerdag (29 juni) hem ontroerde, vooral omdat de draai-orgels het *Wilhelmus* speelden. Hij wist snel van arrestaties en aantastingen van de grondrechten. Hij maakte ook fietstochten 'ter waarneming', vermoedelijk spionagetochten.

Later werd Wesseling districts- of stadscommandant van de Ordedienst in Den Haag, maar meer details daarover heb ik niet gevonden. Op 5 april 1941 werd hij opgepakt. Hij was één van de 52 gevangenen die gerekend worden tot het 1e O.D.-proces van Kamp Amersfoort, maar hij werd toen nog niet veroordeeld.

ILLEGALE BRIEVEN

Intussen weet Jan veel met zijn vrouw te corresponderen en die brieven bewaart zij ook. Daaruit blijkt dat hij op 7 september aankwam in Kamp Amersfoort en daar gevangene nr. 501 in Block III werd. Zijn eerste kampbrief is van dezelfde datum, maar wordt door de censuur pas een

De illegale verjaarsbrief (detail).

week later verzonden: 'De gezonde Amersfoortse lucht – mij zo bekend [van familie] – doet mij goed!' In officiële brieven uit hij zijn zorgen om vrouw, kinderen, dieren en huishouden. Een persoonlijk bezorgde krabbel vormt een 'verjaardagskaart' voor zijn vrouw: een illegale postdienst functioneerde dus al in 1941! In Duitse kranten van bewakers leest Jan op 14 oktober van een vliegtuigcrash bij Bandoeng. Die kost het leven aan zijn vriend luitenant-generaal Berenschot, opperbevelhebber van Indië. Intussen pleit hij vergeefs om vrijlating, zelfs bij Rauter. Bezoek is hem verboden, net als boeken van thuis. In een illegale brief vraagt Jan naar iemand die weggehaald is. De onzekerheid

Voor- en achterzijde van nieuwjaarskaart.

knaagt. Over zijn gezondheid schrijft hij: 'Werkelijk goed, ben hoopvol, wel wat magerder en wat jaartjes ouder.' We weten nu wat dat betekent! Het is veelzeggend. Uit een illegale brief van 29 november: 'Weer veel slachtoffers gevallen, er zitten verraders tussen'; dat zijn dus alarmaanwijzingen. Hij weet dat zijn vrouw vlakbij in Amersfoort logeert en verlangt naar haar, maar zal haar nooit meer zien.

De illegale correspondentie moet plotseling stoppen, want het is te gevaarlijk geworden. Maar op 2 december komt er toch weer één, gevolgd door een officiële. De 30e schrijft Jan illegaal dat hij de eet- en rookwaar en

Rechts: Pasfoto van Jan Wesseling.

Links: Kerstmenu 1941.

MEELEVEN

'Na moeilijke weken' hebben Jans medegevangenen al snel voor een licht baantje als kamerwacht gezorgd. Dat is kennelijk hard nodig. Kerstmis 1941 wordt in stijl gevierd, maar de menukaart somt voor de goede lezer meer droom dan werkelijkheid op. Voor de generaal prijkt een gekroonde gouden W (Wilhelmina) aan de kaart. Met Nieuwjaar is er ook een kaartje met gedicht. De inhoud spreekt voor zich. De geestelijke onverzettelikheden kan echter de gestage moord niet verhinderen. De hartpatiënt wordt systematisch alle zorg en medicijn onthouden. De fatale afloop is voorspelbaar. In een dagboek schrijft iemand in april 1942 over Wesseling: 'In zijn kleren vond men een briefje, gedateerd één week voor zijn dood, waarop stond: "Wat is er aan de hand dat ik in een hele week niet geslagen werd?"' Pas later hoort de familie dat allemaal. Het moet een groot verdriet betekend hebben.

HULDE VAN DE KONINGIN

In Engeland volgt de regering het eerste proces tegen de leden van de Ordedienst. Het eindigt met de executie van 72 militairen. Koningin Wilhelmina komt binnen enkele dagen (6 mei 1942) voor Radio Oranje. Zij is geschokt door de ontwikkelingen: 'Met u wil ik hulde brengen aan hun nagedachtenis, hulde aan hun moed en vaderlandsliefde. Nederland zal de martelaren die vielen voor zijn bevrijding, nimmer vergeten. Naam voor naam, persoon voor persoon, zal hun nagedachtenis bij ons voortleven.' Gaat anno 2010 deze nagedachtenis ook met pensioen? Of staan we op 19 april of 4 mei toch even stil bij mensen als Jan Wesseling, die iets deden tegen het onrecht? Durven wij vandaag de dag nee te zeggen als dat moet? Toch worden de martelaren van Kamp Amersfoort nog veel vergeten, ook door de Oranjes. Dat kan beter.

BRONNEN

■ De familie Wesseling heeft de correspondentie en voorwerpen geschenken; deze heb ik overgedragen aan Archief Eemland en Museum Flehite.

■ Jan Wesseling, dagboek 10 mei-29 november 1940 (Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie, beperkt toegankelijk).

■ *In Memoriam 307 verzetslieden van den O.D* (Den Haag 1950).

■ J.W.M. Schulten, *De geschiedenis van de Ordedienst* (1998).

Cees Biezeveld is medeoprichter, oud-bestuurslid en oud-directeur van het Nationaal Monument Kamp Amersfoort.

capsules (medicijnen?) heeft ontvangen en dat die zeer welkom waren. Maar ook dat zijn vrouw vooral voorzichtig moet zijn met haar brieven, omdat anderen daar het slachtoffer van kunnen worden... Het gaat goed met hem, maar het verlangen naar vrijheid is groot. Op 4 januari 1942 gaat er nog een officiële brief naar huis: 'Met mij blijft het goed gaan dankzij het goede weer.' Het is zijn laatste. De 28e vermeldt een envelop: *Frau Witwe J.H. Wesseling*. Er zit een lijst van zijn bezittingen in. De tol van ruim vier maanden Kamp Amersfoort.